

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА В ЕПОХУ «ПОСТ-ПРАВДИ»

Дем'яненко В.М.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

У статті розглядається проблема існування людини, суспільства, політичної спільноти в умовах глобального розширення й насичення інформаційного простору. Піднімаються питання функціонування цих умов демократії, ефективності політичних інститутів, взаємовідносин громадянина, суспільства й державної та політичної еліти. Особлива увага звертається на суперечності, породжені новітніми засобами комунікації (інтернет-ресурсами, соціальними мережами і т.п.): з одного боку – відбувається полегшення доступу до інформації, з іншого – викривлення, нівелювання правди, моралі, що призводить до фрагментації, індивідуалізації суспільства, розмивання суспільних інтересів. Це, у свою чергу, викликає соціальні та індивідуальні фобії, самоусунення людини від політичної й громадської активності, створює живильне середовище для активізації популістів. У статті здійснена спроба розробити певні рекомендації для мінімізації негативного впливу на людину ситуації «пост-правди».

Ключові слова: інформаційне суспільство, демократія, засоби масової інформації, правда, «пост-правда», інформаційна гігієна.

Постановка проблеми. Словом 2016 р. за Версією Оксфордського словника англійської мови став вираз «post-truth», який можна перекласти як «пост-правда» чи «пост-істина». За визначенням британських лінгвістів, це поняття позначає «обставини, за яких об'єктивні факти менше впливають на формування громадської думки, ніж емоції чи особисті переконання» [14]. Зокрема, можна зазначити, що ми живемо в епоху політики пост-правди: маніпулювання емоціями і скандальні заяви, які транслюються через телебачення, інтернет і соціальні мережі, сьогодні важливіші за об'єктивні факти. Факти викликають нудьгу, на них мало хто звертає увагу. Епоха «пост-правди» – це, коли необхідність критичного мислення, подолання глухоти до фактів і до аргументів опонента перестала бути загальноновизнаною. Більшість людей, які розповсюджують інформацію в інтернеті, вірять у те, що вони говорять. Можливо, вони сприйняли чужу брехню за правду, оскільки вона видавалася цілком логічною. Можливо, певні ідеологічні міркування (політичного чи релігійного характеру) змушують їх дотримуватися неправдивих переконань, попри докази протилежного. Або ж вони сприймають брехню як правду, оскільки в неї вірять усі оточуючі, чи стверджують, що вірять – а їм не хочеться виділятися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із перших на проблеми функціонування інформаційного суспільства в епоху постмодерну звернув увагу британський соціолог Зігмунд Бауман [1; 2]. Концепція «пост-правди» існує упродовж останнього десятиліття, проте масове вживання цього поняття пов'язане з референдумом про вихід Великобританії з ЄС та президентськими виборами в США в 2016 р. Наукова спільнота, занепокоєна розповсюдженням згаданого явища, намагається всебічно його осмислити і розробити певні запобіжники для зменшення його негативного впливу на функціонування суспільного організму ліберальної демократії. Британський журналіст і письменник П. Померанцев заявляє, що «ми живемо в світі пост-фактів і пост-правди. Це не просто світ, де політики й медіа брешуть – вони завжди це робили – а світ, де вони не пере-

ймаються тим, говорять вони правду чи ні. Доки у результаті перевірки фактів розвінчується один неправдивий факт, генеруються тисячі нових і масштабне нашарування «дезінформаційної лавини» робить антиреальність неминучою» [9]. Американський учений Д. Левітін, аналізуючи у своєму дослідженні світ «пост-правди», пропонує своєрідні методики формування критичного мислення та вміння правильного оцінювання будь-якої вхідної інформації [7]. Для українських учених дослідження інформаційного простору саме в контексті «пост-правди» є новим, вони більше уваги звертають на маніпулятивні технології, симулятивну поведінку тощо [3; 8; 12].

Мета статті. Метою статті є з'ясування основних загроз ситуації «пост-правди» як для функціонування демократичної суспільно-політичної системи, так і для соціально-психологічної рівноваги індивіда та визначення засобів і прийомів мінімізації згубних впливів викривленого інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу. За останні п'ять років людство створило більше штучної інформації, ніж за всю попередню історію. На жаль, поряд із тим, що є істинним знанням, є багато такого, що не є знанням: сайти, відео, книги і соціальні мережі. Це не просто нова проблема. Дезінформація відома людству протягом століть: про неї говорили у біблійні часи, існувала вона й у класичній Греції. Унікальність нинішньої проблеми у тому, що дезінформація дуже швидко розповсюджується, і брехня може стати могутнім інструментом формування соціальної й політичної стратегії, шляхів розвитку, яких можна було б уникнути [7].

Сьогодні інформацію можна одержати практично ментально, державні й політичні лідери з'являються в соціальних мережах, сигнали про «екстрені повідомлення» привертають увагу користувачів щодня, навіть щогодинно. Для того, щоб визначити, чи не містять новини псевдофакти, перекручення чи відкриті брехню, потрібен час, якого обмаль. Напевно, епоха «пост-правди» – це симптом інформаційного перенасичення. Коли інформації так багато, немає сенсу її перепроверити. Інтернет, здавалося б, надав людям можли-

вість необмеженого пошуку інформації й доступу до альтернативних міркувань. Проте, соціальні мережі лише посилюють тенденцію закритості у вузькому інформаційному просторі. Алгоритми Facebook чи Google формують індивідуалізовану новинну стрічку, спираючись на перевагах і попередніх запитах користувача, позбавляючи таким чином його доступу до альтернативної точки зору, тому що сервіс вважає, що вона може не сподобатись. Телебачення також викривляє реальність, але там можна принаймні переключити канал, у Facebook це зробити не вдається. Розвиток соціальних медіа породив ситуацію, коли кожен знає все. Це можна сприймати як кризу експертного середовища, кризу медіакратії. Експертів змінили лідери думки: якщо людина харизматична й проявляє здатність захопити аудиторію, її думка буде вагомішою за думку спеціаліста.

Особливу роль у розвитку демократії відігравали й відіграють засоби масової інформації, які є прямим втіленням свободи слова як необхідної умови функціонування демократичної системи. Саме ЗМІ заклали основи сучасної ліберальної демократії. Однак демократія – це не стан, це процес, який неможливий без вільних засобів масової інформації. Навіть сьогодні в умовах медійної нерозбірливості, викликаній політичним суперництвом, прямою дезінформацією й маніпуляцією, засоби масової інформації залишаються важливим інструментом формування й артикуляції політичних думок, методом демократичного контролю, каналом суспільної комунікації.

Засоби масової інформації мають особливий вплив (часто негативний) на характер електоральної поведінки громадян. З одного боку, з їхньою допомогою виборець може одержувати знання про власні політичні права й можливості, законодавче забезпечення реалізації права голосу й відстоювання власних суспільно-політичних інтересів, достатньо об'єктивну інформацію про претендентів на виборчі посади. Однак, у ході передвиборчої боротьби, політики і політичні сили усе більше й масштабніше використовують можливості ЗМІ для маніпуляції свідомістю громадян.

У світі присутня криза довіри до старих інститутів, у тому числі й політичних. Старі інституційні медіа не сприймаються як джерело інформації. Вони виступають джерелом верифікації, коли людина йде перевіряти інформацію, узятую з соціальних медіа. Соціальні мережі широко відкрили двері популізму. Видання *The Economist* відмічало, що в еру «пост-правди» брехня популістів може позбавити сенсу всю політичну систему. І диктатори, і демократи постійно намагаються відкрутитися від обвинувачень у некомпетентності, маніпулюючи правдою. «Жалюгідні невдахи завжди звинувачують інших у брехні. Але політика «пост-правди» – це дещо більше, ніж просто вигадка примхливих еліт, яких перехитрили. Сам термін указує на те, у чому новизна: правду не фальсифікують чи піддають сумніву, вона просто відходить на другий план». Зазвичай політики брехали для того, щоб створити хибне уявлення про світ. Але люди, такі як Д. Трамп, брешуть не для цього. Вони не намагаються схилити на свій бік еліти чи виборців, а лише ствердити вигадані забобони. Емоції, а не факти, мають значення в такого роду кампаніях.

Опоненти брехунів не вірять у образ мислення в душі «ми проти них». І якщо вони вирішать довести неправдивість вигадок, їм доведеться вести боротьбу на умовах вигадників. Політика складна, але «політика пост-правди» накопичує заплутаність, щоб за допомогою лукавства викрутити ситуацію на свою користь і обдурити усіх інших [5]. Популісти пропонують остаточне вирішення проблеми, що сьогодні турбує виборця і встановлення мети, ірраціональної за своєю сутністю. Використовуючи спрощену аргументацію політичних закликів, популісти апелюють, насамперед, до прихованих, і від того ще дівіших забобонів. Застосовується механізм маніпулювання емоціями, а через них – свідомістю, коли політик позиціонує себе людиною, яка так само як і виборець боїться й ненавидить такого собі «корумпованого політика/чиновника», «мігранта/чужого», «ЕС/НАТО/Кремль» тощо, які тільки і зайняті тим, щоб зіпсувати людям життя. Зрештою, цей політик виявляється майже рідною людиною, з яким встановлюються особливі, майже особисті стосунки і одержує у результаті необґрунтовану раціональними міркуваннями підтримку.

Серед усіх політичних режимів демократія є найсприятливішою для політичного існування меншості. Однак сьогодні утворились умови, за яких меншість може отримувати всю владу шляхом інформаційної боротьби. Соціальні мережі й тотальні ЗМІ створили передумови, коли позицію виборця може сформувати будь-яка малочисельна група. І в цьому контексті відбувається зміна медійного дискурсу від сухої подачі фактів до все більшого переходу до емоційних історій. Це призвело до тотальної інформаційної війни усіх проти усіх, коли меншість перейшла від представлення й захисту своїх інтересів до захоплення влади.

Нині все рідше можна спостерігати діалог про спільне благо й співжиття. Усе частіше комунікація перетворюється на інформаційну атаку, в якій людині намагаються нав'язати певну позицію, або атакувати за протилежну. У соціальних мережах виникають замкнуті комунікативні сфери, де одностороння подача інформації сприймається як єдино правильна. Це ж супроводжує масштабне поширення конспірології та недовіри до влади. Також стрімкої популярності набирають вузькі спеціалізовані ЗМІ, де інформація подається тенденційно та емоційно.

У реаліях «пост-правди» актуалізація популізму є логічним наслідком боротьби меншостей за владу. Будь-яка організована меншість прагне взяти владу через інформаційне захоплення більшості. Популізм, як привернення уваги і мобілізація виборця, дозволяє це зробити найкраще. А ще краще серед популістів це можуть робити «селебретіс»: коміки, співаки, бізнес-тренери тощо. Відразу володіючи значною аудиторією вони ведуть на вибори байдужого й слабокомпетентного виборця, який далекий від політики і відчуття наслідків свого рішення. Цей виборець самостійно обмежує доступ до себе альтернативної інформації. Важливо, що похід популістів у владу завжди починається з проголошення боротьби, емоційної й радикальної критики чинної влади [6].

Безліч різноманітних агітаційно-пропагандистських і рекламних методів та прийомів, за

допомогою яких нині здійснюється суспільна комунікація, переважання інформацією зумовлює появу захисних механізмів аудиторії. Індивіди, захищаючись від інформації, яка не належить до буденного досвіду, відправляють її на рівень фонового шуму, надаючи перевагу інформації, що викликає важливі емоційні імпульси. Політична інформація, особливо її раціональні форми, вочевидь, не викликає безпосереднього емоційного резонансу. Відповідно, така інформація залишається «покараною», тобто політичне питання вилучається з публічної комунікації, поступаючи винятково сугестивним або видовищним повідомленням. Як наслідок, створюються всі можливості для функціонування політичної системи без спостереження з боку більшості. Оскільки політичні системи повертають до себе лише «мінімальну усвідомлену увагу», вони мають змогу презентувати свою політику в доволі загальних категоріях свободи, справедливості, ефективного економічного розвитку, соціального забезпечення, боротьби зі злочинністю й корупцією та ін. Це додатково сприяє послабленню здатності громадян до оцінки, а також дезорієнтує їхню політичну мотивацію. Зрештою, це призводить до зникнення «демократичних громадян», які перетворюються на публіку, яка є лише пасивним співучасником або стають німими (*aneu logou*) подібно до рабів та іноземців у полісній демократії, втрачаючи здатність до мови і комунікації [11, с. 43-44].

Нині політичні вподобання більшості громадян значною мірою формуються під впливом інформаційного тиску. Італійський дослідник демократії Д. Дзолло наголошує, що вплив ЗМІ негативно позначається не тільки на простих громадянах, а також (і навіть у першу чергу) на тих, хто знаходиться на більш високих рівнях активного співтовариства – на тих індивідах, які традиційно вважаються справжнім джерелом громадської думки. Нестача політичної інформації відчувається нині навіть на вищих рівнях спеціалізованої культури, де абсентеїзм і політична апатія, які колись були властиві майже виключно сільській глибинці й неосвіченим класам, тепер достатньо розповсюджується серед європейської й американської молоді [4, с. 299].

Розв'язана Росією гібридна війна на Донбасі включає й інформаційну складову, яка вкладається в характеристику «пост-правди» з її атрибутами – інформацією, переповненою емоціями страху, симпатій, антипатій, гордості й ненависті, фейків і явної брехні. Парадигми «пост-правди» відповідають й інформаційні ігри, наприклад, на кшталт т. зв. операції «Шатун», про яку раптом заговорили представники усіх гілок влади в Україні восени 2016 р., заявляючи, що акції протесту, які проходять у Києві, є інформаційною підготовкою для захоплення влади в країні. Натомість Ю. Тимошенко запевнила, що ніякої операції «Шатун» не існує – це всього лише «інформаційна провокація». Таким чином, у світі «пост-правди» усі факти, причини і наслідки переміщуються, втрачають значення.

Активне використання інтернет-технологій передовсім має соціальний зміст – заміщення соціальної й політичної реальності її комп'ютерними симуляціями. Цей соціальний аспект розвитку

комп'ютерних технологій явно домінує над технічним. Виявлення соціального змісту розвитку технологій віртуальної реальності породжує ідеї використання поняття віртуальності в поясненні суспільно-політичних змін. Активне використання соціальних мереж у повсякденному житті симулює не тільки реальне життя кожного індивіда, воно змінює поняття ідентичності особи. З. Бауман в одному зі своїх інтерв'ю зазначив: «Питання ідентичності трансформувалося з того, що є схожим на завдання: ти мусиш створити власну спільноту. Але створюється не спільнота, маєш ти її чи ні; те, що можуть створити соціальні мережі, є заміником». Філософ указує на те, що перебуваючи у соціальній мережі в індивіда формується відчуття, ніби спільнота, створена ним, йому і належить, на відміну від реальної соціальної спільноти, де він належить їй. Проте, через відсутність потреби вироблення навички соціальної комунікації, насправді індивід стає більш замкнутий, ніж сам того очікує. «Соціальні мережі не вчать провадити діалог, тому що там дуже легко уникати полеміки... Багато людей використовують соціальні мережі не для того, щоб об'єднуватися, не для того, щоб розширити свої обрії, а навпаки – аби замкнутися в тому, що я називаю зоною комфорту, де єдиним звуком, який вони чують, є відлуння їхнього голосу, де єдине, що вони бачать, є відображенням їхнього власного обличчя. Соціальні мережі є дуже корисними, надають дуже приємні послуги, але вони є пасткою» [2].

Завдяки сучасним методам маніпуляції й психологічного впливу на масову свідомість індивідів, трансформуються не тільки політичні переконання та цінності, нівелюється здатність фільтрувати отриману інформацію; перенасичення інформаційним простором мають наслідком симуляції. У цілому, варто наголосити на тому, що маніпуляція масовою свідомістю трансформувалася з малопомітного явища в потужну технологію влади, своєрідну інформаційну зброю, яка широко використовується мас-медіа, політичними партіями, корпораціями та іншими організованими угрупованнями в своїх, часто, корпоративно-егоїстичних цілях. Спрощені моделі поведінки і думки приводять до нівелювання загальнолюдських цінностей. Руйнування й заміна макрокультурного середовища чимось аморфним, як правило, може призвести до деградації суспільства загалом [12, с. 133].

Загалом, інтернет-технології сучасності повинні були б виконувати інформативну функцію, опираючись на правдиві факти і прозорі події, чим здійснювали б формування політичних цінностей у суспільстві. Натомість, спостерігаємо штучно створені політичні іміджі й видовища. За допомогою інтернету створюються політично занегажовані наративи, легітимація яких ставиться під сумнів. Їх слід сприймати радше не як інформацію, подану ЗМІ, а як елементи вистави, яку народ приймає на віру. Тут спрацьовує ефект мас, адже їм не тільки дуже важко виокремити правду, вони і не хочуть її чути. Крім того, у них майже відключена пам'ять, що робить учорашню брехню вже нікому не потрібною, вона забувається й забувається бажання її викрити. Цей стан суспільної амнезії створюють не тільки ці-

леспрямовані маніпуляції свідомістю, але й цілком природні особливості епохи гіперреальності, в якій інформаційні потоки дозволяють людині «ковзати» від однієї новини до іншої, не даючи їй можливості включити критичне мислення й проникнути углиб проблем. Якби це не звучало парадоксально, але прогрес у сфері інформаційних технологій призводить до зниження інформованості [13].

Існує ще більш делікатний вплив нових інформаційних технологій на стосунки людини з правдою. Нові медія з потоком трансляцій, інформаційних вкидів, роблять реальність настільки фрагментованою, що її стає неможливо досягнути. Людина, що прагне психологічного комфорту, намагається втекти від неї до віртуальної реальності й фантазій. Фрагментація в поєднанні з дезорієнтацією, спричиненою глобалізацією, залишає людей з почуттям сильного прагнення до більш захищеного минулого, що породжує ностальгію.

«Двадцять перше століття характеризується не пошуком новизни», – писала російсько-американська філософ С. Бойм, а поширенням ностальгії... ностальгійні націоналісти і ностальгійні космополіти, ностальгійні любителі природи і ностальгійні «любителі міст» обмінюються піксельними пострілами в блогосфері». Ось чому армія путінських інтернетних тролів згодуює публіці мрії про відновлену Російську імперію й Радянський Союз; Д. Трамп пише в Твіттері, що «США знову здобудуть велич»; прихильники Брекситу прагнуть у Фейсбуку утраченої Британії; а вірусні снаф-фільми ІДІЛу прославляють міфічний Халіфат. «Відновлювальна ностальгія, стверджує С. Бойм, прагне відбудувати втрачену батьківщину з «параноїдальною цілеспрямованістю», уявляє себе «правдою й традицією», зациклена на символах величі та «відкидає критичне мислення на користь емоційних зв'язків... У крайніх випадках вона може породжувати фантомну батьківщину, заради якої ці люди готові вмирати чи убивати. Неосмислена ностальгія може породжувати монстрів» [10].

Прихід епохи «пост-правди» ще раз підтверджує, що люди – нераціональні істоти, не зважаючи на розповсюдження й сприйняття започаткованих просвітниками раціоналістичних ідей, кількох століть існування, здавалося б, раціонального, прагматичного індустріального

та постіндустріального суспільства. Це – не добре й не погано, це – просто данність, на яку варто зважати: люди – істоти не тільки раціональні, а й емоційні; їхні міркування й поведінка визначаються не тільки розумом, а й переконаннями, якими далеко не завжди можна свідомо керувати і які часто взагалі важко пояснити.

Висновки і пропозиції. Сьогодні можна стверджувати, що ефективної відповіді на «пост-правду» ще не знайдено. Емоції й переконання для людей не менш важливі, ніж об'єктивні факти, від них неможливо відмовитися. Поява «пост-правди» не тільки як явища, а й лінгвістичного його означення свідчить про те, що ми хоч би частково розуміємо, що саме відбувається.

Мінімально оправданими можна вважати заходи з позиції національної безпеки: припинення мовлення російських каналів, спроби впливати на співтовариства в мережах, заходи по блокуванню російських соціальних мереж тощо. Якщо ж говорити про обмеження впливу популістів, то можна спиратися лише на етичні та освітні засоби. Відповідальний громадянин зобов'язаний мислити, пам'ятати і запобігати шкоді з боку недобросовісного політика. І, навіть, якщо стандарти критичного мислення не працюють у суспільстві загалом, їх можна застосовувати в індивідуальному житті. Важливим у цьому сенсі є зміна підходів до завдань освіти усіх рівнів. Раніше, коли інформації не вистачало, її треба було здобувати, розповсюджувати, а тепер, коли вона в надмірній кількості, завдання системи освіти – навчити людину відфільтрувати, засвоювати, обробляти інформацію. На особистісному рівні необхідно виробляти звички дотримуватися правил т. зв. інформаційної гігієни: ознайомлюючись з інформаційним матеріалом, увагу треба зосередити на сутності питання, ігноруючи дрібні, несуттєві деталі; оцінити авторитетність автора чи джерела інформації; перевірити дійсне джерело й відповідно контекст наведених цитат; остерігатися нав'язування стереотипів і навішування ярликів; на поспішати сприймати інформацію на віру чи довірятися інтуїції – знайти можливість і час зібрати та перевірити факти; виждати й переконатися у власній об'єктивності, якщо зібрана інформація підтверджує переконання; намагатися застосувати доступний метод наукового пізнання.

Список літератури:

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман / Пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2005. – 390 с.
2. Бауман З. Соціальні мережі – це пастка. [Електронний ресурс] / Зигмунт Бауман. – Режим доступу: <http://www.zbruc.eu/node/47024>
3. Дем'яненко М. Популізм: засоби маніпулятивного впливу на електорат / Михайло Дем'яненко // Політичний менеджмент. – 2011. – № 2. – С. 94-102.
4. Дзоло Д. Демократия и сложность: реалистический подход / Данило Дзоло / Пер. с англ. А. А. Калинина (предисл., гл. I-IV), Н. В. Эдельмана (гл. V, заключ.), М. А. Юсима (предисл. к рус. изд.). – М.: Издат. дом Гос. ун-та Высшей шк. экономики, 2010. – 320 с.
5. Ера «пост-правды»: брехня популістів може позбавити сенсу всю політичну систему – The Economist. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dt.ua/WORLD/-218363_.html
6. Интеллектуальный клуб Светланы Алексиевич: Как жить, когда «ничего не является правдой, и все возможно»? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://baj.by/be/analytics/>.
7. Левитин Д. Путеводитель по лжи. Критическое мышление в эпоху постправды. [Электронный ресурс]. – Дэниел Левитин. – Режим доступа: <https://kniga.biz.ua/book/psychology/115/7039>
8. Лісовський П. М. Маніпуляція свідомістю: сутність, структура, механізм у сучасному трансформаційному суспільстві (соціально-філософський аналіз) / П. М. Лісовський. – К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2006. – 200 с.

9. Померанцев П. Кликабельная ложь. Почему мы живем в эру пост-правды. [Электронный ресурс] / Питер Померанцев. – Режим доступа: https://ru.hromadske.ua/posts/Klikabelna_Lozh%20
10. Померанцев П. Після правди. Чому в сучасному світі брехня політиків не має значення. [Електронний ресурс] / Питер Померанцев. – Режим доступа: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/69410/>.
11. Пугач В. Г. Еволюційні ризики сучасної демократії / В. Г. Пугач // Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подоляка (голов. ред.) [та ін.]. – К.: МАУП, 2001 – Вип. 44(1-2015). Політичні науки. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2015. – 64 с. – С. 40-44.
12. Свідерська О. Теоретико-методологічні аспекти симулятивної масової політичної поведінки / Ольга Свідерська // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. Вип. 9. – Львів, 2017. – С. 128-135.
13. Monbiot G. The Need to Protect the Internet from «Astroturfing» Growsever More Urgent. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.theguardian.com/environment/georgemonbiot/2011/feb/23/>.
14. Post-truth. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>

Демьяненко В.Н.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

ИНФОРМАЦИОННАЯ ГИГИЕНА В ЭПОХУ «ПОСТ-ПРАВДЫ»

Аннотация

В статье рассматривается проблема существования человека, общества, политикума в условиях глобального расширения и перенасыщения информационного пространства. Поднимаются вопросы функционирования в этих условиях демократии, эффективности политических институтов, взаимоотношений гражданина, общества, государственной и политической элиты. Особое внимание обращается на противоречия, порожденные новыми средствами коммуникации (интернет-ресурсами, социальными сетями и т.п.): с одной стороны – облегчение доступа к информации, с другой – искривление, нивелирование правды, морали, что приводит к фрагментации, индивидуализации общества, размыванию общественных интересов. Это, в свою очередь, вызывает социальные и индивидуальные фобии, самоустранение человека от политической и общественной активности, создавая питательную среду для активизации популистов. В статье предпринята попытка разработать определенные рекомендации для минимизации негативного воздействия на человека ситуации «пост-правды».

Ключевые слова: информационное общество, демократия, средства массовой информации, правда, «пост-правда», информационная гигиена.

Demyanenko V.M.

Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University
named after Hryhorii Skovoroda

INFORMATION HYGIENE IN THE EPOCH OF «POST-TRUTH»

Summary

The article deals with the problem of the existence of man, society, politics in the context of global expansion and oversaturation of the information space. Questions of functioning of democracy in these conditions, efficiency of political institutes, mutual relations of the citizen, a society, the state and political elite are raised. Particular attention is drawn to the contradictions generated by the new means of communication (Internet resources, social networks, etc.): on the one hand – facilitating access to information, on the other – distortion, leveling the truth, morality, which leads to fragmentation, individualization of society and dilution of public interests. This, in turn, causes social and individual phobias, the person's self-elimination from political and social activity, creating a breeding ground for activating of populists. The article attempts to develop certain recommendations for minimizing the negative impact on a person of the «post-truth» situation.

Keywords: information society, democracy, mass media, truth, «post-truth», information hygiene.